

Lena Nilsson Ålind
Birgitta Arnesdotter

2023-01-12

Miljödepartementet

Remissvar från Kalmar Vatten AB för ”Reviderat direktiv om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse – förslag från Europeiska kommissionen”
Diarienummer M2022/01945

Bakgrund

EU-kommissionen har utvärderat det trettio år gamla avloppsdirektivet 91/271/EEG och offentliggjort ett förslag till reviderat direktiv. Miljödepartementet har skickat direktivet på remiss till bl.a. Kalmar Vatten för synpunkter.

Kalmar vatten har tagit del av det yttrande vår branschorganisation Svenskt Vatten tagit fram och utgår från det när vi yttrar oss enligt nedan.

Bra delar i direktivet

Kalmar Vatten ställer sig helt bakom det yttrande som Svenskt Vatten tagit fram för branschen som helhet men vill särskilt trycka på det vi anser väsentligt för vår egen verksamhet.

Kalmar Vatten anser att det är bra att det nuvarande, över trettio år gamla avloppsdirektivet, nu moderniseras och skärpas i flera avseenden men också anpassas till förutsättningar och behov i alla medlemsstater som tillkommit efter 1991, bland dem Sverige.

Vi är positiva till kommissionens progressiva krav på avancerad rening (artikel 8) liksom till förslaget om att företagen som orsakar behoven av reningen ska bidra till finansieringen av den genom ett producentansvar (artiklarna 9 och 10). Östersjöns miljö har behov av att alla reningsverk för >100 000 pe installerar sådan rening och för de mellan 10 000 och 100 000 pe är det bra att först klarlägga behoven. Tidsgränserna bör dock flyttas fram fem år för att undvika forceringseffekter i form av hyperinflation inom sektorn, leveranssvårigheter, kompetensbrister m.m. och risken för att en snabb utbyggnad till stor del blir beroende av leverantörer utanför EU av kritisk infrastruktur som avloppsvattenrening.

Principen om att förorenar betalar är viktig att hävda. Finansieringsmodellen kan skynda på utvecklingen av att fler läkemedel sätts på marknaden som enklare bryts ned i naturen och i reningsverk utan avancerad rening. Vi förslår ändringar i villkoren för det utvidgade producentansvaret så att finansieringen räcker. De villkor som kommissionen föreslagit blir kryphål. Systemet för det utökade producentansvaret för finansiering av

avancerad (kvarterenär) rening behöver finnas på plats innan investeringarna kan påbörjas. Kostnaderna är mycket stora redan men drivs upp ytterligare om efterfrågan på teknik och kompetens blir större än tillgången.

Vi instämmer i behoven av planering, men kravet i artikel 5 på integrerade planer för hantering av avloppsvatten bör exkludera dagvatten. Reglering av dagvatten och åtgärder för hanteringen av det är inte enbart en teknisk fråga för reglering i ett tekniskt EU-direktiv om avloppsvatten från tätorter. Frågan rör fysisk planering och klimatanpassning av tätorter och påverkar hur dessa ska gestaltas, samverkan mellan privat och offentligt, intrång på privat mark, frågor om intrångsersättning m.m. Dagvatten är för övrigt en väsentlig fråga som bör regleras såväl innehållsmässigt som planmässigt men detta är kanske inte rätt sammanhang för det.

Vi välkomnar förslagets uppströmsperspektiv, exempelvis det striktare kravet på anslutning av industrier till avloppssystemet (artikel 14). Vi föreslår dock en tillagd artikel för att förhindra att uttjänade varor (exempelvis dambindor, våtservetter med mera) som producenterna anser är spolbara (s.k. flushabels) sätts på marknaden och spolats ner i avloppet i stället för att tas om hand som avfall enligt avfallsdirektivets regler.

Kalmar Vatten stödjer att avloppsdirektivet reglerar energineutralitet för avloppsanläggningar (artikel 11) men reglerna behöver ändras så att energin från biogas kan tas till vara mer flexibelt och effektivt, inte endast för värme utan även för exempelvis elproduktion. Vi stödjer mätning av hur anläggningarna påverkar klimatet genom utsläpp av metan och lustgas (artikel 22). Vi är även positiva till återanvändning av vatten respektive slam som föreslås i direktivet.

Brister och svagheter i förslaget till nytt direktiv

Undantag från försämringsförbudet

Direktivet innehåller en lång rad brister och svagheter. En av de allvarligaste är att det saknas undantag för den s.k. Weserdomen vilket är en mycket allvarlig brist. Det saknas regler som hanterar de negativa följderna av det s.k. försämringsförbudet i artikel 4 i EU:s ramdirektiv för vatten efter EU-domstolens Weserdom. Avsaknaden av en sådan reglering innebär exempelvis stopp för befolkningsökning, bostadsbyggande och samhällsutveckling i svenska tätorter med effektiva reningsverk och kan även att få negativa konsekvenser för miljön.

Kalmar Vatten anser att EU bör gynna de som renar utsläppen effektivast, genom undantag i avloppsdirektivet från försämringsförbudet.

Funktionskrav i stället för teknikkrav

Det föreslagna avloppsdirektivets sätt att ställa krav på teknik (sekundär rening, tertiär rening, kvarterenär rening) i artiklarna 7 – 9 otidsenligt, det bör istället ställa funktionskrav som släpper utvecklingen av tekniska lösningar fri. Det viktigaste för miljön och människors hälsa är vilket resultat som ska nås, inte vilken teknik som används för att nå dit. Teknikutvecklingen inom VA går oerhört snabbt och en lösning vid gammal teknik blir kontraproduktivt.

Även kravet på utsläppskontroll härrör från traditioner som gällde när det trettio år gamla direktivet skrevs. Kontrollkraven kan bara följas i konventionella avloppsreningsverk. De hämmar exempelvis resurseffektiva naturbaserade lösningar och produktion av dricksvatten från spillvatten.

Direktivets artikel om att gynna återanvändning av resurser är bra, men som en följd av den artikeln behöver kraven i andra artiklar vara så utformade att de inte förutsätter att avloppsvatten renas i ett konventionellt avloppsreningsverk och leder till ett utsläpp. För att till exempel möta ett allt varmare klimat kan spillvattnet behöva renas till dricksvatten med annan teknik än den som regleras. Uppstår inga utsläpp till vattenmiljön bör avloppsdirektivets krav på utsläppsnivåer och kontroll av spillvatten från tätbebyggelse medge att dricksvattendirektivets krav på kontroll av dricksvattenkvalitet ska följas i stället.

Det är angeläget att direktivet släpper loss en utveckling som kan hålla minst trettio år framåt i tiden och underlätta Europas och Sveriges anpassning till ett förändrat klimat, högre energipriser och minskat utlandsberoende trots ökande befolkning.

Reglerna bör miljöanpassas

KalmarVatten anser att förslaget regler om utsläpp av kväve och fosfor behöver förbättras avsevärt (artiklarna 7 och annex 1). Förslaget konserverar teknik och teknikutveckling, missar miljönytta eller överreglar utan tydlig miljönytta eller på sätt som ökar energi- och kemikalieförbrukningen och medför negativ klimatpåverkan. Lokala beslut om tekniska lösningar för att nå kvalitetskraven i havs- och vattendirektiven bör stärkas. Vid val av teknik bör alltid ett livscykelperspektiv finnas för minsta möjliga totala miljöpåverkan.

Hänsyn till lokala förhållanden måste tas

Utformningen av avloppsdirektivets artikel 7 om tertiär rening enligt principen one-size-fits-all måste överges och direktivets krav måste bättre anpassas efter regionala och lokala behov bedömda enligt EU:s ramdirektiv för vatten respektive havsmiljödirektivet. Avloppsdirektivet är ett tekniskt direktiv och ska inte ovetenskapligt föregå och centralistiskt sätta sig över bedömningar av miljökvalitet (annex 2) som EU redan reglerar genom sina båda ramdirektiv. Varken EU, Sverige eller miljön har råd med åtgärder som suboptimerar eller riktas fel.

Förslaget behöver ta hänsyn till kallt klimat och utspridd befolkning och till att naturgeografin och miljöförhållandena i Sverige och Skandinavien avviker från de på kontinenten eller runt Medelhavet.

Skärpning av fosforkravet är önskvärt

En skärpning av det föreslagna fosforkravet från 0,5 mg Ptot/l till 0,3 mg Ptot/l för utsläpp från de största reningsverken för >100 000 invånare (pe) behövs. Det bedömer vi skulle ge en större och mer träffsäker miljönytta för Östersjön och Sveriges kuster utan kostnad i Sverige och till låg kostnad i andra Östersjöländer och samspelar väl med direktivets krav på samma reningsverk att rena läkemedel och andra organiska ämnen. Avancerad rening förutsätter ett vatten som renats från partiklar och det är partiklarna som bär med sig fosfor.

Stora och ojämna höjningar av VA-taxan – mer än hälften på grund av åtgärder utan tydlig miljönytta

Vi konstaterar att det kommer bli mycket dyrt för svenska hushåll med höjningar av VA-taxan på mellan 15 - 30%, p.g.a. missriktade generella krav på kväverening. Mer än hälften av höjningen rör åtgärder utan tydlig miljönytta för vattenmiljön.

Förslaget innebär en genomsnittlig kostnadshöjning i Sverige på mellan 400 och 700 kronor per person och år varav mer än hälften går till åtgärder utan tydlig miljönytta i form av kväverening som enligt svenska miljömyndigheter inte behövs. För en familj på 4 personer blir kostnaden för familjen fyra gånger så stor.

Definition tätort

Kalmar Vatten anser att den gällande definitionen för i nuvarande direktiv bör behållas och **avstyrker den föreslagna definitionen**. Den gällande definitionen innebär att en tätbebyggelse är ett område där befolkning och ekonomisk verksamhet är tillräckligt koncentrerad för att motivera uppsamling, bortledning och rening av spillvattnet från alla fastigheter i ett gemensamt system. Den föreslagna definitionen av begreppet är mångtydig. Förslagets definition av begreppet utgår från belastningen på miljön av syreförbrukande ämnen – angett som 10 personekvivalenter (pe) – i spillvatten från ett 1 hektar stort område. En hektar är en yta på 100 x 100 meter. Kommissionens föreslagna definition av begreppet tätbebyggelse skulle kunna tolkas som att det räcker med att ämnena i ett område alstras under en vecka per år (max GVB) – till exempel på fjällstationer eller under älgjakten.

Vi ser en uppenbar risk för att hushåll i sådana områden gör anspråk på kommunalt avlopp eller att Sverige tvingas vidga tillämpningen av lagen om allmänna vattentjänster för att kunna visa för EU-kommissionen att det är säkerställt att direktivet följs. Finns det hinder för att frivilligt bilda privata gemensamhetsanläggningar och samfälligheter måste kommuner kunna tvångsansluta avloppen för att Sverige ska kunna säkerställa att direktivet följs. Sverige är ett av EU:s mest glesbefolkade länder vilket bör tas i beaktan.

Omprövning av reningsverk

I artikel 15 anges att omprövning av reningsverk ska ske vart sjätte år, vilket skulle skapa orimligt mycket byråkrati med mycket begränsad miljönytta. Omprövning ska alltid vara behovsstyrd. Den som investerar i dyr teknik gör det med betydligt längre tidshorisonter än sex år för att hinna införa och få nytta av den gjorda investeringen, som kan ha föregåtts av flera års utredningsarbete.

KALMAR VATTEN AB

Thomas Bergfeldt
Vd

Lena Nilsson Ålind
Chef avd. Avlopp